

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 670/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemisestä, takaisinperinnän onnistumisesta sekä yhteistyön loppumisesta Sambian kanssa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Arja Juvosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 670/2022 vp:

Miten hallitus toimii kehitysyhteistyön väärinkäyttöön syyllistyneiden valtioiden kanssa ja miten kehitysyhteistyön loppuminen Sambian kanssa etenee vuonna 2023,

miten hallitus kokee vuonna 2015 laaditun normin kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemisestä sekä väärinkäyttöepäilyjen ilmoittamisesta ja selvittämisestä auttaneen väärinkäytösten torjunnassa,

miten hallitus kokee takaisinperintäohjeen selkeyttämisen vaikuttaneen takaisinperinnän tehostamiseen, kuinka paljon väärinkäytettyjä kehitysyhteistyövaroja on tällä hetkellä perinnässä ja miten perintä on onnistunut ja

mihin toimiin hallitus on ryhtynyt ulkoministeriön ohjeiden ja ohjeistuksen oikeellisuuden varmistamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkoministeriö suhtautuu erittäin vakavasti epäilyihin varojen väärinkäytöstä, seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja häirinnästä tai muista väärinkäytöksistä. Kyseessä on yksi Suomen kehityspoliitiikan johtavista toimintaperiaatteista: kaikki väärinkäyttöepäilyt selvitetään huolellisesti ja systemaattisesti. Väärinkäytetyt varat peritään takaisin.

Suomen Sambia-suhteissa on jo usean vuoden ajan johdonmukaisesti tuettu siirtymää kahdenvälisestä kehitysyhteistyöstä kohti monipuolistuvia suhteita ja yksityissektoripainotusta. Kahdenvälisen kehitysyhteistyön puitteissa maassa toteutettavista hankkeista on enää käynnissä 31.12.2023 päättyvä ohjelma. Sen kautta tuetaan pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja on myös edistetty Suomen ja Sambian välisiä yksityissektorikumppanuuksia. Jatkossa yrityksiä tuetaan yksityissektori-instrumenteilla.

Suomen tuki maatalous- ja sosiaaliturvaohjelmille, joissa tuli esiin väärinkäyttöepäilyjä, on päätynyt. Maatalousohjelman osalta Sambian viljelijäliitto on palauttanut varat, jotka Helsingin hallinto-oikeus asiaa käsiteltyään katsoi ulkoministeriöllä olevan oikeus periä takaisin. Sosiaaliturvaohjelman osalta teetettiin avunantajien toimesta ulkopuolinen selvitys, jonka perusteella ei voitu todeta Suomen varoja käytetyn väärin.

Ulkoministeriö on kehittänyt kehitysyhteistyön riskienhallintaa, väärinkäyttöepäilyjen käsittelyä ja takaisinperintää viime vuosien aikana merkittävästi. Vuonna 2015 laadittiin normi kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemisestä sekä väärinkäyttöepäilyjen ilmoittamisesta ja selvittämisestä. Väärinkäyttönormissa annetaan sitovia toimintaohjeita siitä, miten väärinkäyttöä ehkäistään sekä kuinka ulkoasiainhallinnossa tulee menetellä, kun kehitysyhteistyössä ilmenee väärinkäyttöepäily. Normi on systematisoinut väärinkäyttöepäilyjen käsittelyä ja selvittämistä sekä tapausten seuranta.

Väärinkäytöksiä ehkäistään tehokkaalla riskienhallinnan toimintamallilla. Vuonna 2021 valmistunut kehitysyhteistyön riskienhallintapolitiikka vahvistaa ulkoministeriön sekä sen yhteistyökumppaneiden käytäntöjä ja velvoittaa riskienhallinnan kehittämiseen kaikessa Suomen rahoittamassa toiminnassa. Riskienhallintapolitiikka kattaa kehitysyhteistyön kaikki toiminnot, joista ulkoministeriö vastaa. Samalla kehitysyhteistyön tietojärjestelmiä on kehitetty vastaamaan riskienhallintapolitiikan mukaista toimintamallia.

Vuonna 2019 laadittu takaisinperintäohje on selkeyttänyt valtionavustusten takaisinperintäprosessia ja saatavien seuranta. Vuosien 2019-2022 aikana tehtiin takaisinperintäpäätöksiä yhteensä n. 643 500 euron edestä. Näistä on saatu takaisin 323 300 euroa ja takaisinperinnässä on 320 200 euroa.

Ulkoministeriö on lisännyt kehitysyhteistyön asianhallintajärjestelmään pääomakorotuksia koskevaan työnkulkuun valtioneuvoston yleisistunnon esittelyn sisältävän työvaiheen, jotta vastaisuudessa vältetään virhe, johon oikeuskansleri ratkaisussaan (27.12.2022) viittaa. Lisäksi ulkoministeriön sisäisiin ohjeisiin, jotka koskevat pääomakorotuksia, on tehty lisäys valtioneuvoston yleisistunnon käsittelystä kehityspankkien pääomakorotusten yhteydessä.

Helsingissä 3.2.2023

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari